

เมื่อชาวบ้านพูดถึง

เมืองโบราณ
ที่อำเภอยะรัง
จังหวัดปัตตานี

อนันต์ โอภษ
ประพนธ์ เรืองณรงค์

เราเคยอ่านข้อเขียนของผู้สนใจโบราณคดีและประวัติศาสตร์ที่เขียนเกี่ยวกับเมืองโบราณที่อำเภอยะรัง ซึ่งกล่าวกันว่าเคยเป็นอาณาจักรลังกาสุกะและเมืองปัตตานีมาตั้งแต่โบราณกาล คราวนี้เราลองมาฟังชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณอำเภอยะรังบ้าง ถึงแม้ว่าเขาจะไม่ใช่นักวิชาการแต่ประสบการณ์ที่เขาได้สัมผัสมาโดยตรง คงจะช่วยให้เราได้เห็นแง่มุมแปลกๆ ออกไปบ้าง

ชาวบ้านเล่าลือถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือคราวไคฝนตกแดดออกจะเห็นวัวชนขึ้นมาชนกับวัวชาวบ้าน แล้ววัวประหลาดนั้นก็หายไป ในสระ และบางครั้ง ก็เคยเห็นตุ่มน้ำกลิ้งไปกลิ้งมา ตรงบริเวณขอบสระ แล้วหายไปทันที

เห็นวัวชนและตุ่มน้ำประหลาดที่เมืองโบราณ

เราเริ่มต้นสนทนากันที่ร้านขายกาแฟของนายยูโง๊ะ ซอแนะ อายุ 53 ปี ซึ่งอยู่บ้านเลขที่ 3/1 หมู่ 2 ค.ยะรัง อ.ยะรัง ชาวบ้านคนแรกๆ ที่เล่าเกี่ยวกับวังเก่าที่หมู่บ้านประเว คือ นายแวบือซา ชิดดียามู นามสกุล หมายถึง สัสดีอำเภอยะรัง ในละแวกนี้มีผู้ใช้ นามสกุลดังกล่าวเกือบทั้งนั้น เขาเล่าว่า “หมู่บ้านประเวซึ่งพวกคุณจะไปดูนั้นเคยมีเจ้าเมืองครองกอดอ(วัง) และมีลูกชื่อโคะกูมะ ความจริงเจ้าเมืองสิ้นสุดลงที่บิดาของโคะกูมะเท่า

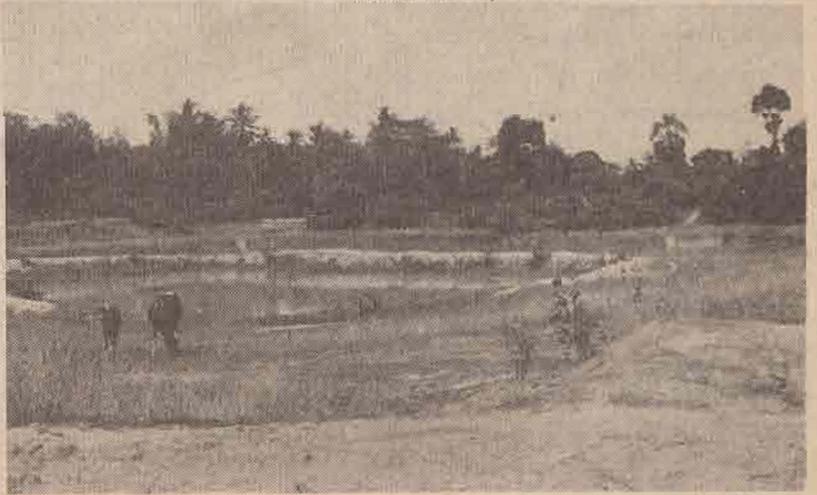
นั้น ที่นี้ยังมีซากเมืองตรงบริเวณเมืองมีสระใหญ่ แต่กันว่าเคยเป็นที่อาบน้ำของเจ้าเมืองและเจ้านาย และที่บริเวณสระนี้ ชาวบ้านเล่าลือถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือคราวไคฝนตกแดดออกจะเห็นวัวชนขึ้นมาชนกับวัวชาวบ้าน และวัวประหลาดนั้นก็หายไป ในสระ และบางครั้งก็เคยเห็นตุ่มน้ำประหลาดกลิ้งไปกลิ้งมาตรงบริเวณขอบสระ แล้วก็หายไปทันที”

ต่อมาเราไปถึงบริเวณซากเมืองโบราณพบกับนายเจ๊ะนูรี ดอกา วัย 38 ปี อยู่บ้านเลขที่ 235 หมู่ 3 ค.ยะรัง อ.ยะรัง ซึ่งเข้าร่วมวงสนทนาด้วยได้กล่าวเสริมว่า “ที่ว่าเรื่องวัวชนนั้นผมเคยทราบมาเหมือนกัน แม้ชาวบ้านเอาวัวชนของตนไปผูกไว้ให้กินหญ้าบริเวณเมืองโบราณ และบังเอิญฝนตกแดดออกก็จะเห็นวัวชนอีกตัวหนึ่งขึ้นมาจากสระน้ำวิ่งเข้ามาชนวัวชาวบ้านทันที แต่เมื่อมีคนเดินผ่านไปปรากฏว่าวัวที่ขึ้นจากสระก็จะวิ่งผล่คู่อุ้หายไป ในสระตามเดิม”

พบพระเครื่องทองคำ

นายยูโง๊ะ ซอแนะ วัย 53 ปี ซึ่งอยู่บ้านเลขที่ 3/1 หมู่ 2 ค.ยะรัง อ.ยะรัง ได้พูดถึงของที่ขุดได้จากเมืองโบราณว่า “เท่าที่ผมทราบมาว่าที่ขุดกันได้ส่วนมากพบพระเครื่องเป็นทองคำบ้าง เป็นโลหะอย่างอื่นบ้างมีข้าราชการบางคนมาทูลก่อนหินใด ๆ พบพระเครื่องทองคำอยู่ข้างในหิน เมื่อหลายปีมาแล้ว ชาวบ้านโดนนำไปพบก่อนหินใหญ่ก้อนหนึ่งแล้วช่วยกันหามก้อนหินไปวางไว้บนคันนา ต่อมาชาวกรุงเทพฯเดินทางมาพบก้อนหินนั้น แล้วทูลก่อนหินพบพระเครื่องทองคำอยู่ข้างใน

สระน้ำโบราณ

เขาก็เอากลับไปกรุงเทพฯ”

เกี่ยวกับหลักฐานเมืองเก่าหมู่บ้านประเว ที่อ.ยะรังนั้น นายตูแวมะ กูฮาบี เป็นญาติเจ้าเมืองยะรังได้เล่าว่า “เมืองประเวแต่เดิมเป็นวังของเจ้าเมืองที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาฮินดู เมื่อก่อนบริเวณนี้มีก้อนอิฐกระจัดกระจายอยู่ตามพื้นดิน ชาวบ้านขนเอาไปทำมัสยิดรูเวงระเว้งหรือกาปงเวงเป็นจำนวนมาก ที่เมืองโบราณมีสระใหญ่ ชาวบ้านเรียกกันว่า กอดเลบือซา สระใหญ่ที่ว่านี้แต่เดิมอยู่ในบริเวณวัด พวกพระใช้อาบน้ำถ้าจะทราบเรื่องนี้ก็ลองไปถามชาวบ้านแก่ ๆ ที่ประเวดูเถละ ผมเองไม่รู้เรื่องนี้ดีพอ

นายยูโง๊ะเล่าต่อไปว่า “แต่ที่รู้จักคือเลยบ้านผมไปทางทิศใต้มีกอดอ(วัง) เก่าอยู่แห่งหนึ่งซึ่งตั้งอยู่ตรงบริเวณที่ดินของนายอะแซ ชาวบ้านเรียกกอดอคือจิ (วังน้อย) ฝรั่งเคยมาดูแล้วเขาเอาไม้ขนาดใหญ่มากมาและไม่ให้เหล็กกลับไป ของอย่างอื่นเท่าที่พบยังมีอีกมากมาย ที่ผมเล่ามานี้เป็นเรื่องผ่านมาแล้วเดี๋ยวนี้ของยังมีอยู่อีกหรือเปล่าผมก็ไม่แน่ใจ ชาวบ้านเชื่อว่า กอดอคือจิหรือวังน้อยนี้เป็นของเจ้าบีดคริงหรือเจ้ามีเขี้ยว พวกมหาวิทยาลัยก็เคยมาดูที่วังแห่งนี้”

จากนั้นพวกเราได้ไปดูบริเวณกอดอคือจิหรือวังน้อย ซึ่งมีบริเวณเป็นที่ราบใช้ทำนา แต่ยังมีคำให้เห็นว่าบริเวณที่ตั้งเมืองโบราณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ มีคันคูและสระน้ำที่ร่องรอยไว้ให้เห็นเป็นเค้าอยู่ นายอาแซเจ้าของที่ดินปัจจุบันได้กล่าวในตอนท้ายว่า “สระน้ำที่

เหลืออยู่นี้ผมเข้าใจว่าเป็นที่อาบน้ำของเจ้าวังน้อย และมีคนเห็นไฟประหลาดกลิ้งไปกลิ้งมาในช่วงเวลาฝนตกแดดออกเสมอ”

เมืองโบราณที่ประเว (พระวัง)

ประเวเป็นชื่อหมู่บ้านหนึ่งของตำบลชะวัง อันเป็นสถานที่ตั้งเมืองโบราณ ปัจจุบันยังมีกำแพงดินสามชั้น และสระน้ำ ตลอดจนถึงโบราณวัตถุที่ขุดพบขึ้นมาเป็นหลักฐานทำทาบให้นักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีเข้าไปศึกษาค้นคว้าอยู่ทุกขณะ

นายวาจิ ดอกฟ้า อายุ 80 ปี อยู่บ้านเลขที่ 234 หมู่ 3 หมู่บ้านประเว อ.ชะวัง ได้เล่าว่า

“ประเวแต่เดิมเป็นวังใหญ่มาก (กอดือบือชา) มีกำแพงดินเป็นชั้น ๆ โดยเฉพาะกำแพงชั้นในยังมีเหลือให้เห็นอย่างชัดเจน ส่วนชั้นนอกได้มีกำแพงขึ้นอยู่ข้าง เขาใจว่าคงสร้างไม่เสร็จหรือถูกรื้อในคอนหลัง ส่วนบ้านเจ้าเมืองอยู่ทางด้านตะวันตกของบ้านผม

บริเวณที่มีอิฐและหินก้อนโต ๆ เรียงรายอยู่นั้น เขาเรียกว่ามอง⁽¹⁾ หรือดาแลมองก็เรียก ผมเองไม่แน่ใจว่าคำนี้หมายถึงสิ่งของที่เขาคิดกันหรือเปล่า แต่บริเวณดังกล่าวนี้เขาใจว่าเป็นที่ที่มีการแสดงศิลปะพื้นเมืองกรรมัง

ที่วังเมืองประเวมีพวกเจ้าเมืองอยู่มาก่อน ภายหลังแยกย้ายไปอยู่ที่อื่น เช่นไปอยู่ที่เมืองปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ส่วนสมัยมูฮะหะดีแคว หรือสงครามแคว เป็นอย่างไรนั้นผมยังไม่เกิดและไม่มีคนรุ่นผมจดจำกัน ชั่วอายุผมนี้ยังไม่มีการมาตามประวัติเมืองเก่าจากผมเลย เคยเห็นแต่พวกฝรั่งคณะไหนไม่ทราบเคยเอากล้องมาส่องดูบริเวณนี้แล้วก็กลับไป และได้ข่าวว่ามีการขุดพบได้สิ่งสิ่งด้วย ที่ดินในเมืองโบราณที่ประเวเป็นของชาวบ้านหมดแล้วและได้เปลี่ยนเจ้าของกันมาเรื่อย ๆ เกี่ยวกับของโบราณหรือของศักดิ์สิทธิ์นั้นเท่าที่ผมเห็นก็เป็นไหลกลิ้งไปกลิ้งมา และมีชาวบ้านคนหนึ่งเป็นน้องประจวบแต่งเคยไปพบเครื่องทองแล้วเอามาประดับตามเนื้อตามตัวแล้วเขาก็ร้ายรำไปมาอย่างคนไร้สติจากนั้นก็ถอดเอาเครื่องทองไปไว้ที่เดิม

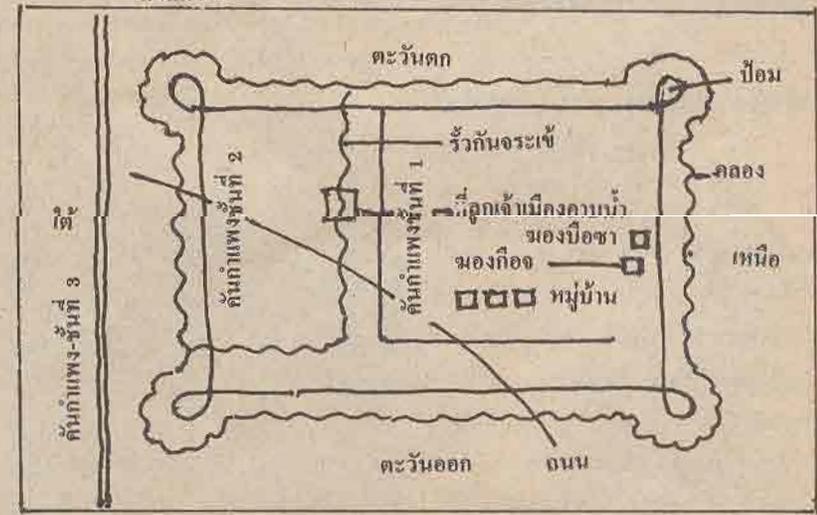
เครื่องทองที่ว่าอยู่ในไหเล็ก ๆ พอน้องประจวบแต่งเอาไปไว้ที่ไหตามเดิมแล้ว ไหโบ

นั้นก็หายไปทันที คนอื่น ๆ จะไปหากก็ไม่พบ คล้ายกับว่าเจ้าที่ต้องการให้เห็นเพียงคนเดียว เรื่องนี้เกิดขึ้นราวฤดูฝนบุกเมืองไทยประมาณ 40-50 ปีมาแล้ว ต่อมาน้องประจวบแต่งเคยไปและได้เข้าฝันภรรยาว่าถ้าต้องการเครื่องทองอีกให้ไปขุดเอาที่แนวรั้วบ้านรุ่งเช้าภรรยาของเขาไปเล่าให้คนอื่นฟังเสียก่อนเลยไม่พบ ถึงจะเอาหมอไสยศาสตร์มาช่วยก็ไม่สำเร็จ

ที่สระน้ำชาเราะที่เห็นอยู่นั้น เท่าที่ผมเคยเห็นก็เป็นสถานที่เดินจงกรมของพระภิกษุและใช้เป็นที่สร้างน้ำและโกนผมจนวกก่อนทำพิธีอุปสมบทตรงนั้นด้วย เดี่ยวนี้มีผู้ใหญ่บ้านมะแอเป็นผู้ดูแลและได้ขุดดินให้กลิ้งไปอีกใช้สำหรับเป็นที่เลี้ยงปลา มีคนแก่เล่าว่าได้กินสระน้ำนี้มาเวทมิ้อชา หรือกะทะเหล็กใบใหญ่เขาใจว่าเดิมเป็นของพระกรรมัง

“
สำหรับชาวเมืองตานีเขาเชื่อตามตำนานเมืองตานี ว่ามีบ้านประเวเป็นที่ตั้งเมืองโกตามหลินัยเจ้าเมืองพญาตุกรูปมหาจันทร

เดิมผมอยู่ที่กำแพงจาละหรือหมู่บ้านกำแพงจาละ แต่พ่อแม่เป็นคนที่ประเวผมเลยกลับมาอยู่ที่นี้ ที่ดินตรงประเวนี้พวกผมครอบครองมา 3 ชั่วคนหรือคงประมาณ 200 ปีมาแล้ว ที่นี้มีก้อนหินแห่งใด ๆ ซึ่งชาวบ้านขุดขึ้นมาจากดิน ที่หินมีรอยคล้ายรอยเท้าช้างกลม ๆ ดูเหมือนว่าอาจารย์มาขอไปไว้ที่มหาวิทยาลัยบ้างแล้ว”

นายเจ๊ะนุ้ย ดอกฟ้า อายุ 38 ปี อยู่บ้านเลขที่ 236 หมู่ 3 อ.ชะวัง ได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับเมืองประเวต่อไปว่า

“พูดถึงกำแพงดินเมืองโบราณที่นี้มี 3 ชั้น เท่าที่เห็นขณะนั้นด้านหน้ามี 3 ชั้น ด้านหลังมีชั้นเดียว ด้านข้างอีกด้านละชั้น ผมเองเที่ยวที่นี้ทะเลาะไปรุ่งยอมรู้ดี มีอาจารย์ผู้หนึ่งอายุมากชื่อนามที่ในเดือนเมษายน ผมรับอาสาพาไปดูทุกครั้ง สงสารแก่เหมือนกันที่อุตสาหกรรมเห็นเดเห็น้อย⁽²⁾

บริเวณเมืองโบราณมีคลองหรือคูเมืองล้อมรอบ ปัจจุบันดินเขินมากแล้ว บางตอนคูไม่ออกว่าเป็นลำคลอง ขอบกำแพงเมืองบางแห่งมีสภาพพูน ๆ พอเห็นเป็นเค้า ชาวบ้านใช้เป็นทางเดินบ้าน ใช้ปลูกเงาะและทุเรียนบ้าง ผมเข้าใจว่าคลองอยู่ด้านนอกกำแพงดินตรงมุมกำแพงเขาทำเป็นป้อมล้อมรอบ เดี่ยวผมจะนำไปดู ผมเห็นว่าสมัยนั้นเขาขุดคลองตรงมุมล้อมรอบคันกำแพง ทำเป็นป้อมใหญ่เล็กพอ ๆ กับคลองด้านนอก บนม้อด้านในที่วั้นแต่ก่อนเขาสร้างป้อมขึ้นทั้งสี่ทิศ จึงมี

(1) กรณีที่ชาวบ้านเรียกเจดีย์บริเวณนี้ว่า มองหรือมอง อาจเรียกตามลักษณะของทรงเจดีย์หรือซากเจดีย์ที่มีลักษณะอย่างนี้เองคือ (2) อาจารย์ชูศิริ-จันทรานนท์ แห่งมหาวิทยาลัยศิลปากร (ทับแก้ว)

ลักษณะว่ามุมกำแพงทั้งสี่มุมมีป้อมใหญ่ ๆ ป้อมหนึ่งล้อมด้วยคันกำแพง ซึ่งมีคลองล้อมรอบอีกทีหนึ่ง ล้ำคลองนี้ทอดลำยาวตลอดถึงกันทั้งสี่ด้าน เหมือนรูปที่ผมวาดนี้แหละครับ

ต่อมาพวกเราได้ไปชมสถานที่ตั้งที่นายเจจะนู้อ์เล่าให้ฟัง มุมทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือมีสภาพเป็นป้อมคันกำแพงและล้ำคลอง นอกคันกำแพงนั้นยังเห็นชัดเจนมากส่วนบนกำแพงดินนั้นโดยเฉพาะด้านตะวันออกยังมีกอไผ่ขึ้นหนาแน่นตามแนวกำแพงเป็นระยะทางยาวไปทางทิศใต้ ความกว้างของกำแพงมีกอไผ่ขึ้นแน่นหนาประมาณหนึ่งวาคครึ่ง

นายเจจะนู้อ์บอกว่า “ถ้าวัดจากมุมกำแพงมุมหนึ่งไปยังกำแพงอีกมุมหนึ่งประมาณ 1 กม. ผมเดินตลอดมาจนป่านนี้ก็ไม่วู้ก็เที่ยวแล้วครับ โตะกุ่มะซึ่งถ่วงลับไปแล้วเล่าให้ฟังว่าบริเวณค้ำแถมอง(ในมอง)หรือบริเวณซากเจดีย์เขามีการละเล่นสนุกสนานกันที่นั่น

เขาเคยเห็นเป็ดทองคำและต้นดอกไม้ทองต้นหนึ่งด้วย มีหมอไสยศาสตร์ไม่วู้ก็กลับมาแล้วไปทำพิธีขูดทองคำไม่พบจนป่านนี้เขาเล่าว่าเจ้าเมืองตกใจอะไรไม่ทราบเลยทิ้งของมีค่าที่ว่ามีไว้

ซากเจดีย์ทางทิศเหนือใกล้ขอบกำแพงโดยเฉพาะองค์ที่ซัดขอบกำแพงมีเรื่องเล่าว่าเจ้าเมืองเคยฝังรูปหนังตะลุงขวา⁽¹⁾ ทำด้วยทองเหลืองเอาไว้ ตามประเพณีที่ฝังรูปหนังตะลุงเพราะว่าหนังขวานี้เป็นของเจ้าเมือง ถ้าไม่มีโด้คะแลหรือนายหนังจะเก็บเอาไว้ที่บ้านไม่ได้ เพราะมันมีผีสิง”

เรื่องเกี่ยวกับตำบลวัด

นายมะแซ เป่าลี วัย 40 ปี อยู่บ้านเลขที่ 28 หมู่ 5 ค.ประเว อ.ยะรัง จ.ปัตตานีได้เล่าถึงการขุดพบโบราณวัตถุที่ว่า ต.วัด “เคยมีคนมาขุดพบคบบันหมากทำด้วยทองในช่องของแท่งหินเพราะแท่งหินโบราณเขามักจะ

เป็นรูปกลม ๆ คนที่ไปพบเขาก็เกาะ โนนเกาะนี้ที่แท่งหินเลยพบเข้าก็โชคดีไป ก่อนหินที่ว่านี้อยู่ที่ค้ำแถมองตรงบริเวณซากเจดีย์ด้านนั้น เจดีย์ตรงสวนยางตรงที่เราไปดูนั้น ชาวบ้านเรียกว่าปูลาญแคว (เกาะหมี่) เพราะแต่เดิมเล่ากันว่าที่นี่มีหมี่เยอะ ด้านซ้ายมือยังมีซากเจดีย์ 2 องค์อยู่ใกล้ ๆ กัน ด้านขวามือมีอีก 3 องค์ ต่างเรียงกันอยู่ตามแนวถนน

ซากเจดีย์องค์ที่อยู่ทางทิศใต้เรียกปาฆาตีบนู (รั้วอ้อย) เขาเล่าว่าบริเวณนี้เขาปลุกสวน อ้อย องค์ที่อยู่ถัดไปทางเหนือเขาเรียกปูลาญแคว(เกาะหมี่) ดังที่บอกแล้วครับสรุปว่าบริเวณนี้มีเจดีย์ 5 องค์ แต่ที่ไกลไปกว่านี้อยู่ในเขตหมู่ 1 ผมเห็นมีอีก 3 องค์ ความจริงอาจจะมียามากกว่านี้กระมัง

เขาน่าว่าเด็กหญิงชื่อ อาอิชะห์ เคยไปพบที่ซากเจดีย์ป่าฆาตีบนู เธอเห็นทองคำวางไว้ก่อนหนึ่ง แต่เกิดความกลัวจึงไม่กล้า

(1) รูปตัวอูเหนา

รดน้ำทรงกลมปากแคบแต่ด้านล่างกว้าง

หอบเอามา ตอนหลังไปที่นั่นอีกก็ไม่เจอ ที่ของจาและตรงหมู่บ้านจาและ นายเปาะเตะห์ พบทองคำหลายก้อน และดูเหมือนคนมีความรู้ทางไสยศาสตร์มาขุดกัน พอได้แล้วก็ซุกซ่อนเอาไว้ไม่ให้คนอื่นเห็น แลมหลอกคนอื่นว่าที่นี่ไม่มีทองคำกลับกันเถอะพอคนเขากลับไปหมดแล้ว ตะแคงจะไปเอาทองคำที่ซ่อนไว้ แต่หาเท่าไรก็ไม่เจอ นายเปาะเตะห์เจ้าของที่ดินเดินไปดูในวันต่อมา ก็เห็นทองคำง่าหลายก้อนเก็บเอาไว้ ต่อมาก็แบ่งขายไปที่ละนิดเอาเงินมาซื้อที่ดินคอนันนี้แก่ร่ำรวยมากครับ”

คุยกับนายอนันต์ วัฒนานิก

หลังจากสนทนากับชาวบ้านที่บริเวณเมืองโบราณ อำเภอชะเรียง พอจะชี้ให้เห็นทักษะและความเข้าใจที่เขามีต่อมรดกอันล้ำค่าของแผ่นดินซึ่งมีอดีตอันยาวนาน และเพื่อจะให้ผู้อ่านเพิ่มความเข้าใจว่าดินแดนเมืองโบราณแห่งนี้ว่าเดิมใครปกครอง และมีประวัติเป็นมาอย่างไรเราลองมาฟังนายอนันต์ วัฒนานิก อดีตศึกษาธิการอำเภอชะเรียงเพื่อรู้เรื่องดังกล่าวนี้เป็นอย่างดี

คำถามของอาจารย์ผมเข้าใจว่า เวลาที่มีหลายคนต้องการทราบรวมทั้งตัวเองด้วย แต่เราอยากใครตอบได้จะแจ้งไม่ได้ เพราะเมืองโบราณที่ชะเรียงนั้นเก่ามากที่ว่าเป็นเมืองเก่านั้น

จะเขาอะไรเป็นเครื่องวัด อันนั้นก็ตอบได้ยาก แต่นักโบราณคดีเขานำเอาโบราณวัตถุที่ขุดพบในบริเวณเมืองนั้นเป็นเครื่องกำหนดอายุ

อย่างที่ชะเรียงพบโบราณวัตถุสำคัญหลายชิ้น เช่นพระพุทธรูปศิลาสมัยทวารวดี ศิวลึงค์ และโยนีโพธิชะ สถูปดินเผารูปทรงฉัตร ซึ่งนักโบราณคดีที่มีชื่อของไทยคือคุณประยูร อุฎฺฐายะ (น.ณ ปากน้ำ) และ ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ได้แสดงทัศนะต่อวัตถุเหล่านั้นว่าเป็นของที่สร้างขึ้นหรือใช้กันในพุทธศตวรรษที่ 13 หรือ 1300 ปีมาแล้ว

ถึงกระนั้นก็ดี เราก็ไม่อาจชี้ชัดลงไปว่าวัตถุเหล่านั้นเป็นของชาวเมืองชะเรียงโบราณสร้างขึ้น รู้แต่ว่าคนในเมืองชะเรียงรู้จักใช้วัตถุเหล่านั้นเมื่อ 1300 ปีมาแล้วหรือเวลาใกล้เคียงกัน เราจึงสันนิษฐานว่าเมืองนี้มีมานานไม่น้อยกว่าอายุของวัตถุที่เราขุดพบ

แต่ชื่อเมืองนั้นยังรู้ไม่ได้ว่าชื่ออะไร ใครสร้าง ใครปกครอง อย่างที่อาจารย์ถามต่อนักวิชาการ ของกรมศิลปากร และชาวต่างประเทศที่มาปรึกษาเรื่องเมืองโบราณนี้หลายต่อหลายท่าน อาทิท่านอาจารย์มานิต วิลลิโกดม ซึ่งผมเคารพและศรัทธาในผลงานการค้นคว้าเรื่องราวเมืองโบราณของท่านมาก

ท่านตอบว่า ซ้ำ ๆ ไว้ก่อน ขอให้ท่านกลับไปเปิดพิจารณาตำนานเมืองลังกาก็อีกครั้ง

ถ้ามีเหตุผลและหลักฐานประกอบ ท่านคิดว่าเมืองชะเรียงน่าจะเป็นเมืองมาลัยปุระ แต่ก่อนอื่นท่านขอบอกว่าเมืองโบราณที่ชะเรียงนี้มีขนาดใหญ่ที่สุด ใหญ่กว่าเมืองนครศรีธรรมราชที่ว้าใหญ่ นั่นเสียอีก ขอให้ช่วยกันค้นคว้าหาหลักฐานกันต่อไป เอาละครับอาจารย์ไหน ๆ อาจารย์และเพื่อน ๆ ที่ลงสนามแล้ว ผมจะโยนลูกบอลที่ผมรับมาจากอาจารย์มานิต วิลลิโกดม เมื่อหลายปีก่อนให้อาจารย์เล่นต่อ

สำหรับชาวเมืองคนที่เขาถือตามตำนานเมืองตานีว่ามีบ้านประเวฬุเป็นที่ตั้งเมืองโกตามหลิมัยเจ้าเมืองชื่อพญาสุรภูมิพมหารัชมหาราช ท่านานี่น่าสนใจมาก กล่าวว่พระอัยการของพญาสุรภูมิพมหารัชมหาราชเคยไปช่วยสร้างเมืองอยุธยาสมัยพระเจ้าอู่ทอง จากตำนานนี้เราพอจะสันนิษฐานอายุเมืองโกตามหลิมัยได้ว่าสร้างมาก่อนปี พ.ศ. 1893 คือปีสร้างกรุงศรีอยุธยา รู้จักว่าท่านานเมืองตานีสวยนี้พัวพันกับตำนานเมืองนครศรีธรรมราชมาก

ถ้าเชื่อด้านเมืองนครศรีธรรมราชเมืองตานีก็ต้องเป็นเมืองออกของพญาศรีธรรมราช (พระพนมวัง) โดยพระฤทธิเทวาเป็นผู้สร้างและปกครอง นี่ว่ากันตามตำนานเมืองไม่ใช่หลักวิชาสมัยใหม่ ๆ ผมเข้าใจว่าตำนานเมืองตานี และนครศรีธรรมราชช่วยผมตอบคำถามอาจารย์หมดสิ้นแล้ว”

ท่านผู้อ่านอ่านบทสัมภาษณ์มาถึงบรรทัดนี้แล้ว คงพอจะช่วยให้ท่านได้รู้จักกับเมืองโบราณที่อำเภอชะเรียง จังหวัดปัตตานีตามทักษะของชาวบ้าน และผู้สนใจด้านท้องถิ่นอย่างนายอนันต์ วัฒนานิกซึ่งผู้สัมภาษณ์ขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย และหวังว่าคงมีผู้สนใจช่วยกันค้นคว้าหาความกระจ่างกันต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งหวังว่าพวกเราที่อยู่ในท้องถิ่นจะรู้จักและภูมิใจในท้องถิ่นตนได้ดียิ่งขึ้น ไม่ใช่ไม่รู้เรื่องประวัติศาสตร์หรือภูมิศาสตร์ต่างประเทศเยี่ยมแต่เรื่องท้องถิ่นของเราแต่ ๆ กลับแย

สภาพเมืองโบราณในปัตตานีได้ยังไม่มีการขุดค้นหรือขุดแต่งเมืองโบราณที่อำเภอชะเรียง ถึงแม้ว่านักโบราณคดีหรือนักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่จะมองข้าม แต่ความยิ่งใหญ่ของเมืองโบราณแห่งนี้ยังท้าทายผู้สนใจศึกษาอยู่เสมอ